

OM DØD OG VERDIGHET – MAR ADENTRO/ HAVET INNENFOR

Padre Francisco: "Frihet uten liv er ikke frihet."

Ramón Sampedro: "Et liv uten frihet er ikke et liv."

FILMANMELDelse av LENE AUESTAD

HVA ER ET VERDIG LIV? Og hvem har rett til å bestemme hva det er? Alejandro Amenábars film "Mar adentro" (norsk tittel: "Havet innenfor") reiser disse spørsmålene ut fra skildringen, basert på en virkelig historie, av livet til Ramón Sampedro som 25 år gammel ble lam fra halsen og ned etter å ha stupt på grunt vann. Fra sengen kjempet han i 30 år i rettssystemet for retten til å dø med venners hjelp, idet han var ute av stand til å ta sitt eget liv. "Å leve er en rettighet, ikke en plikt", er ståstedet han kjempet for å få igjennom. Han tapte imidlertid rettssaken, og dermed retten til å dø ved hjelp av aktiv dødshjelp på lovlig vis. I 1998 døde han med venners hjelp i en prosess der hver bidro med så lite at ingen av de involverte kunne tiltales for drap. Dermed vant han det han så som en kamp for menneskeverdet for seg selv, men uten å oppnå en prinsipiell juridisk seier.

TIL Å VÆRE EN FILM som tematiserer aktiv dødshjelp, er dette en overraskende humorfylt skildring. Hovedpersonen fungerer, paradoksalt nok, som en kraftkilde for menneskene som omgir ham – broren, og brorens kone og sønn som han bor oss og som tar seg av ham, advokaten Julia som fører saken hans og som selv har en kronisk, degenererende lidelse og den arbeidsledige alenemoren Rosa, som bor i landsbyen og som til slutt hjelper ham å få i stand sin egen død. Samspillet mellom personene er skildret med mange nyanser. Selv Ramón Sampedros nærmeste støttespillere ønsker å gi ham lyst til å leve, snarere enn å assistere ham i å ta sitt eget liv, og har vanskelig for å akseptere hans beslutning. Til slutt gjør noen det, andre ikke. På et tidspunkt blir Ramón oppsøkt av en prest som selv er lam fra halsen og ned og som vil overbevise ham om at livet kan være verdifullt også uten at en kan bevege seg, og at en vurdering av dets verdi ikke er opp til en selv. Presten kommer ikke opp trappen med rullestolen sin, og diskusjonen to imellom foregår først formidlet av en storøyd, ung gutt som løper opp og ned trappen, deretter ved at de to debattantene roper til hverandre. Sampedro argumenterer godt for sin sak, og presten må forlate huset med uforrettet sak. Scenen utgjør et høydepunkt i filmen, og eksemplifiserer også et gjennomgående trekk ved den, idet den er humoristisk uten at alvorret dermed går tapt. Det hele er gjennomført med en sensitivitet som gjør at det også kan spøkes med svært triste temaer uten at det blir platt, og uten at hovedpersonens ståsted noen gang tapes av syne.

JAVIER BARDEM, som spiller hovedpersonen, bærer mye av filmen med sitt uttrykksfulle ansikt og nyanserte, lavmælte spill. Han skildrer Sampedro med en sjarm og et vidd som tiltrekker mennesker, samtidig som han setter dem på prøve, og presser dem til å se alvorret i hans intensjoner. Julia, advokaten, og hovedpersonen utvikler en dyp forståelse for og kjærlighet til hverandre. Hun oppdager diktene han har skrevet, men pennen holdt i munnen, og insisterer på å få dem publisert. Hun lover ham også at den dagen det første trykte eksemplaret av boken foreligger, skal hun ta hans liv og deretter sitt eget. Imidlertid ombestemmer hun seg, og sender ham boken i posten uten å se ham igjen. Mens Ramón Sampedro velger assistert selvmord, velger advokaten Julia å imøtegå en langsom fysisk og mental oppløsningsprosess, som involverer lammelser og hukommelsestap. Klarer vi å akseptere begge valg? Filmen er herved anbefalt.

MAR ADENTRO (norsk tittel: HAVET INNENFOR), Spania 2004.

Regi: Alejandro Amenábar

Manus: Mateo Gil, Alejandro Amenábar

Skuespillere: Javier Bardem, Belén Rueda, Lola Dueñas, Mabel Rivera, Celso Bugallo, Clara Segura, m.fl.

Priser: Bl.a. Venezia 2004: Grand Prix, Javier Bardem: Volpi Cup for beste skuespiller, Young Cinema Award for beste utenlandske film, 2005: Oscar for beste utenlandske film.